

BALIKESİR İLİNDEKİ LİSANSLI ATLETLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

*Zekeriya GÖKTAŞ, Yaprak KALEMOĞLU, Murat ÖZMADEN
Balıkesir Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Balıkesir.*

*Ahmet PEKEL
Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.*

Özet

Çalışmanın amacı, Türkiye Atletizm Ligleri ile orta öğretim ve lise okul müsabakalarında yarışan bayan ve erkek atletlerin sosyo-ekonomik durumlarını belirlenmektir. Araştırmanın evreni, Türkiye’de atletizm branşıyla ilgilenen bayan ve erkek lisanslı sporculardır. Araştırmanın örneklemini Balıkesir’de bulunan toplam 359 atlet arasından tesadüfî yöntemle seçilen 57 sporcu oluşturmaktadır. Bu araştırmada halen faal olarak atletizmle uğraşan sporcuların sosyo-ekonomik durumlarını belirlemek için anket tekniği kullanılmıştır. Anket içeriğinde sporcunun; kişisel bilgileri, ailesinin eğitim ve ekonomik durumu, sponsor sahibi olup olmadığı gibi konular incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmış, tabloların yorumu frekans ve yüzde dağılımlarına göre yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda, amatör sporlardan birisi olan atletizmde, öncelikle Balıkesir bölgesinde atletizmin gelişmediği 250 bin nüfus içerisinde 359 lisanslı sporcu bulunduğu ve bu sporcuların tamamına yakınının kazançlarının çok az olduğu ve sponsor bulamadıklarından faaliyetlere iyi hazırlanamadıkları ve katılamadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atletizm, Sosyo-ekonomik yapı, Sporcu

A STUDY ON THE SOCIOECONOMIC POSITION OF THE LICENSED ATHLETES IN THE PROVINCE OF BALIKESİR

Abstract

The aim of this study is to identify the socioeconomic positions of male and female athletes who compete in Turkish Athletic league and secondary and high school competitions. The population of the study has been formed of male and female licensed athletes who are interested in the branch of athletics in Turkey. The illustrate of this study has been constituted with 57 athletes at random in 359 athletes in Balıkesir. In this study, a questionnaire technique has been used in order to find out socioeconomic positions of athletes who are still competing actively. In the content of the questionnaire, such topics have been examined; personal information of the athletes, economic position and education level of their families and whether they have sponsor or not at the result of the study, frequency and percentage dispersion of the obtained data has been calculated, and the comment of the tables has been done according to the frequency and percentage dispersion. At the end of the evaluation, it has been found out that; athletics – one of the amateur sports hasn’t been developed well in the region of Balıkesir with 359 licensed athletes in a population of about 250 000 people. Nearly all the athletes gain little money and most of the athletes gain little Money and most of the athletes haven’t been prepared well and can’t take part in the athletics activities because of having no sponsor.

Key words: athletics, Socioeconomic Structure, Athlete

Giriş ve Amaç

Tüm spor branşlarının temeli olarak kabul edilen atletizmin, alınan bazı başarılarla rağmen Türkiye’de istenilen seviyeye çıkamadığı görülmektedir.

Atletizm sporundaki bayan ve erkek Türkiye rekorlarımızı,¹⁰ dünya bayan ve erkek rekorları⁹ ile karşılaştırdığımız zaman genel olarak sporumuzun dünyadaki gelişmeleri ne kadar geriden takip etmekte olduğunu görmektedir. Burada atletizm sporu, tüm spor dallarını en iyi temsil edebilecek, ölçülebilir ve objektif olduğu için örnek olarak seçilmiştir.¹

Yüzyıllardan beri bütün dünyada ‘sporların anası’ olarak bilinen ‘atletizm’, spor branşlarının içerisinde, yukarıda da belirtildiği üzere, objektif branşlardan biri olarak görülmekte ve her türlü sportif özelliğin temeli; yani kuvvetlisi, süratlisi ve dayanıklısı olarak algılanmaktadır. Atletizm, dünya genelinde birçok anne ve babanın; çocuğun eğitiminde, sosyal ruhun geliştirilmesinde, disipline olma ve mücadeleci bir yapı kazanmada, başkalarına saygılı olmada, her şeyin ötesinde kendine güven duygusunun gelişiminde tercih ettiği bir spor dalı haline almıştır.²

Konuya ülkeler açısından bakacak olursak atletizm, gelişmiş olsun olmasın bütün ülkelerin uluslararası platformlarda ülke tanıtımı için başarılı sporcular yetiştirmeye çalıştığı alanlardan birisi olmuştur. Adını atletizmde bir dünya şampiyonası izleyinceye kadar duymadığımız bir ülke, 100 metre gibi saliselerin yarışı kazandığı bir branşta, dünya şampiyonasının finalinde sporcusunu uluslararası platformlarda sergileyerek ülke tanıtımını yapabilmektedir (Örn.: Namibya, Gana, Trinidad&Tobaco)⁸.

Bütün dünyada ulaşılan nokta bu iken, ülkemizde bu spor dalı için sıkıntımız her geçen gün büyümektedir. Ülkemizde son yıllarda yaşanan ekonomik krizden doğan ve her alanda olduğu gibi spora ve özellikle de amatör spora yansıyan tasarruf tedbirlerinin bir sonucu, antrenör, tesis, malzeme vb. sıkıntılar bütün amatör branşları etkilerken atletizm, cimnastik vb. gibi branşlar bundan payını almıştır. Bu tür amatör branşlara medya ve seyircinin ilgisiz kalışı ile birlikte varken bir de ekonomik krizlerin meydana getirdiği durum bu branşları daha da çok olumsuz etkilemiştir. Kimi zaman atletizmin bazı branşlarında çeşitli başarılar elde etsek de bu başarıların devamlılığı olamamakta ve geçmişteki başarılı sporcuların yerini doldurabilecek sporcuları kendi içimizden yetiştirememekteyiz⁸.

Bu araştırmanın amacı, Balıkesir ilindeki lisanslı atletlerin sosyo-ekonomik durumlarını tespit etmektir.

Materyal ve Metod

Araştırma Balıkesir ilinde atletizm sporuyla ilgilenen bayan ve erkek lisanslı sporculara uygulanmıştır. Araştırmayı 10-22 yaşları arasında bulunan, farklı branşlarda Balıkesir iline bağlı olarak spor yapan ve Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yarışmalara katılan toplam 57 kişilik grup oluşturmaktadır. Atletizmde lisanslı olarak yarışmalara katılan bu sporcuların 14’ü koşular, 2’si atlamalar disiplinlerinde mücadele etmektedirler. Bu sporculardan 40 tanesi 10-14 yaş aralığındadır ve bu yaş grubu çocuklarda henüz branşlaşma olmamaktadır. Araştırmada atletlerin sosyo-ekonomik durumlarını araştırmak için 23 soruluk bir anket uygulanmıştır. Uygulanan anket için anket taraması yapılmış ve uzman görüşleri alınmıştır.

Anket deneklere, 5-17 Şubat tarihleri arasında Balıkesir’de, yüz yüze görüşülerek, gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Veriler belirlenen örneklem gruba uygulanan anketten elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS (11) programında yüzde ve frekans analizleri yapılarak dağılımına göre yorumlanmıştır. Tablolar, frekans ve yüzde dağılımlarından hareketle yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan sporculara ait bulgular aşağıdaki tablolarda özetlenerek verilmiştir.

Tablo 1. Sporcuların Kişisel Özellikleri

Değişkenler	F	%
Cinsiyet		
Erkek	41	71.9
Bayan	16	28.1
Toplam	57	100
Yaşı		
10-14 yaş	40	70.2
14-17 yaş	7	12.3
17-22 yaş	10	17.5
Toplam	57	100
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	40	70.2
Lise ve dengi	7	12.3
Üniversite-Yüksekokul	10	17.5
Toplam	57	100
Mesleği		
Öğrenci	57	100
Toplam	57	100
Medeni hali		
Bekar	57	100
Toplam	57	100
Yetiştikleri Çevre		
Köy	5	8.8
Kasaba	1	1.8
Kent	45	78.9
Metropol kent	6	10.5
Toplam	57	100

Tablo 1'e bakıldığında sporcuların tamamının öğrenci olduğu ve bunlardan %70.2'sinin ilköğretim öğrencisi olduğu görülmektedir. Sporcuların tamamının bekar ve %78.9'unun il merkezlerinde yetiştiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Sporcuların Atletizmle İlgili Bilgileri

Değişkenler	F	%
Atletizm Branşı		
Kısa Mesafe	7	12.3
Orta-Uzun Mesafe	7	12.3
Atlama	2	3.5
Dekatlon-heptatlon	1	1.7
Branşı olmayanlar	40	70.2
Toplam	57	100

Tablo 2'ye göre sporculardan 40 (%70.2) tanesinin henüz atletizm alanında branşlaşamadıkları görülürken, %12.3 gibi eşit oranlarda kısa mesafe ve orta-uzun mesafe branşlı sporcuların olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Sporcuların Atletizme Başlama Yaşı ve Başarı Durumları

Değişkenler	F	%
Başarı Seviyeleri		
Olimpiyatlara Katılabilecek	2	3.5
Branşında milli	3	5.3
Türkiye Şamp.da ilk üç	9	15.8
1. ve 2. ligde yarışan kulüplü	7	12.3
İl içinde ve Okul Takımında	30	52.6
Bunların dışında	6	10.5
Toplam	57	100
Sporcuların Milli Oluş Sayısı		
Hiç milli olmamış	53	93
1-5 kez milli olmuş	2	3.6
6-15 kez milli olmuş	1	1.7
16-20 kez milli olmuş	1	1.7
Toplam	57	100

Tabloya baktığımızda sporcuların %52.6 gibi büyük bir oranı okul takımı ve il içindeki yarışlarda faaliyet gösterirken, %15.8'i Türkiye Şampiyonasında ilk üçe girmiş, %12.3'ü 1. ve 2. ligde yarışan kulüplerde görev aldıklarını söylemektedir. %3.5'inin olimpiyatlara katılabilecek seviyede olduğu ve %93'ünün hiç milli olmadığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. Sporcu Ebeveynlerinin Meslek ve Eğitim Durumları

Değişkenler	F	%
Anne Meslekleri		
Ev Hanımı	51	89.4
Memur	3	5.3
Öğretmen	3	5.3
Toplam	57	100
Baba Meslekleri		
Öğretmen	7	12.3
Mühendis	5	8.8
Serbest	8	14
İşçi	8	14
Memur	4	7
Esnaf	13	22.9
Astsubay	2	3.5
Bunların Dışında	10	17.5
Toplam	57	100
Anne Eğitim Düzeyleri		
Herhangi bir eğitimi yok	4	7.0
İlkokul	29	50.9
Ortaokul	9	15.8
Lise ve dengi	11	19.3
Üniversite-Yüksekokul	4	7.0
Toplam	57	100
Baba Eğitim Düzeyleri		
Herhangi bir eğitimi yok	4	7.0
İlkokul	14	24.6
Ortaokul	8	14.0
Lise ve dengi	12	21.1
Üniversite-Yüksekokul	19	33.3
Toplam	57	100

Tablo 4'e göre sporcuların %89.4'ünün anne mesleğinin ev hanımı olduğunu ve bunlardan %7'sinin hiç eğitim almadığı, yalnızca %7'sinde üniversite veya yüksekokul mezunu olduğu görülmektedir. Sporcuların babalarının meslek dağılımına bakıldığında %22.9'unun esnaf, %12.3'ünün öğretmen olduğunu ve %33.3'ünün bir üniversite veya yüksekokuldan mezun olduğunu göstermektedir.

Tablo5. Araştırmaya Katılan Sporcuların Ailelerinin Aylık Gelir Seviyeleri ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
250 milyondan az	5	8.8
251-500 milyon	15	26.3
501-750 milyon	5	8.8
751 milyon-1 milyar	15	26.3
1 milyardan fazla	17	29.8
Toplam	57	100

Araştırmaya katılan sporcuların ailelerinin aylık gelir seviyelerine bakıldığında %8.8'inin 250 milyondan az ve %29.8'inin 1 milyardan fazla gelire sahip olduğu görülmektedir (Tablo5).

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Sporcuların Aylık Gelirleri ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Geliri yok	51	89.5
150 milyondan az	1	1.7
151-250 milyon	3	5.4
251-350 milyon	1	1.7
351 milyondan fazla	1	1.7
Toplam	57	100

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan sporcuların %89.5'inin gelirinin olmadığı, %5.4'ünün 151-250 milyon kazandığı ve yalnızca %1.7'sinin 350 milyondan fazla gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Sporcuların Herhangi Bir İşte Ücret Karşılığı Çalışma Durumu ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Evet	0	0
Hayır	57	100
Toplam	57	100

Araştırmaya katılan sporcuların tamamının herhangi bir işte ücret karşılığı çalışmadığı görülmektedir (Tablo 7).

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Sporcuların Atletizm Dışındaki Uğraşlarının Sporcunun Başarısını Etkileme Durumu ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Olumlu	43	75.4
Olumsuz	14	24.6
Toplam	57	100

Tablo 8'e bakıldığında sporcuların %75.4'ü atletizm dışındaki uğraşlarının başarılarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Sporcuların Sponsor Durumu ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Evet	5	8.8
Hayır	52	91.2
Toplam	57	100

Tablo 9'a göre, sporcuların %91.2 oranında sponsor bulamadıkları tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada Balıkesir ilinde atletizm sporu ile ilgilenen lisanslı atletlerin sosyo-ekonomik durumları incelenmiştir.

Araştırma toplam 57 sporcuya anket uygulaması yöntemiyle yapılmıştır. Bu sayı değeri, 2005 yılında Balıkesir ilinde elde edilen istatistiksel verilere göre 359 lisanslı atletizm sporcusunun %15.8'ini, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Ağustos 2004 tarihindeki son istatistiksel verilerine göre de 15883 atletin %1.57'sini oluşturmaktadır.^{4,6} Araştırma sonucu değerlendirmeye 41'i erkek, 16'u bayan olmak üzere toplam 57 sporcu katılmıştır (Tablo 1). Erkek sporcular örneklem grubunun %71.9'unu oluştururken,

bayan sporcular grubun %28.1'ini oluşturmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1998 yılı verilerine göre Balıkesir ilinde lisanslı atletizm yapan sporcuların %71'ini erkek sporcular ve %29'unu bayan sporcular oluştururken, ağustos 2004 verilerine göre atletlerin %38.04'ünü bayanlar, %61.96'sını erkek atletler oluşturmaktadır.^{4,6}

Araştırmaya katılan sporcuların tamamı öğrenci ve bunlarında büyük çoğunluğunu (%70.2) 10-14 yaş grubuna ait olan sporcular oluşturmuştur. Sporcuların eğitim durumlarına bakıldığında büyük bir çoğunluğunun %70.2'sinin ilköğretim öğrencisi olduğu görülmüştür. Bu durumda araştırmanın yeni başlayan sporculara uygulandığı söylenebilir (Tablo 1). Pekel'in çalışmasına bakıldığında atletlerin %63.1 gibi bir oranın öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

Katılanların medeni hallerine bakıldığında sporcuların tamamının bekar olduğu görülmektedir. Bu durum, sporcuların tümünün öğrenci olmasından ve çoğunluğunun da ilk ve orta öğretim öğrencisi olmasından kaynaklandığını göstermektedir.

Sporcuların yetiştikleri çevrelere baktığımızda köy ve kasabada yetişenlerin sayısının azınlıkta olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan sporcuların yetiştikleri çevre çoğunlukla il merkezleridir (Tablo 1). İlköğretim çağındaki sporcuların spora yönelme aşamasında sosyal çevre unsurlarından herhangi bir baskı görmedikleri ve bunun aksine sosyal çevrenin teşvik edici bir konumda olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan sporculardan %70.2'sinin henüz bir branşı olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, araştırmaya katılan sporculardan 40 tanesinin (%70.2) ilköğretim öğrencisi olması ve atletizm sporunda branşlaşmanın ise 14-17 yaşları arasında olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo2).

Katılımcıların başarı seviyeleri incelendiğinde ise, büyük bir çoğunluğunun il içindeki müsabakalarda ve okul takımında yarıştıkları görülmektedir. Bu durumda araştırmanın alt yapıdaki sporculara uygulandığı söylenebilir. Ayrıca araştırmaya katılan deneklerden %93'ünün hiç milli olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 3).

Araştırmaya katılan atletlerin çoğunluğunun (%89.4) anne mesleğinin ev hanımı olduğu belirtilmiştir. Kılıçgil'in elit sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada deneklerin anne mesleklerinin %61.3'ü ev hanımıdır.¹² Bakır ve arkadaşlarının elit bayan voleybolcular üzerinde yaptığı diğer bir çalışmada deneklerin %68.2'sinin annelerinin ev hanımı olduğunu belirtmiştir³ (Tablo 4).

Sporcuların babalarının meslek dağılımına bakıldığında, %22.9'unun esnaf, %14'ünün serbest meslek, yine %14'ünün işçi, %12.3'ünün öğretmen olduğu görülmektedir (Tablo 4). Kılıçgil'in yaptığı çalışmada elit seviyedeki sporcuların baba mesleklerinin %9.7'sinin memur, %38.8'inin serbest meslek sahibi, %13.6'sının işçi, %4.1'inin öğretmen, %28.8'inin emekli, %2.58'inin ise diğer meslek gruplarına ait olduğu belirtilmiştir.⁷ Bakır ve arkadaşlarının elit bayan voleybolcular üzerinde yaptığı çalışmaya göre deneklerin baba meslekleri incelendiğinde %43.1'inin serbest meslek, %21'inin memur ve %12.6'sının işçi olduğunu belirtmiştir.³ Çalışmamız diğer çalışmalarla anne mesleklerinde paralellik gösterirken baba mesleğinde benzerlik çok azdır.

Araştırmaya katılan sporcuların anne eğitim düzeyleri incelendiğinde, %7'sinin eğitim almadığı, %50.9'unun ise ilkokul mezunu olduğu görülmüştür. Bu sporculardan yalnızca %7'sinin annesinin bir üniversite veya yüksekokuldan mezun olduğu görülmüştür (Tablo 4).

Atletlerin babalarının eğitim durumlarına bakıldığında, %33.3'ünün bir üniversite veya yüksekokuldan mezun olduğu, %24.6'sının ilkokul, %21.1'inin lise veya dengi, %14'ünün ortaokul ve %7'sinin hiç eğitim almadığı görülmüştür. Anne ve babaların eğitim düzeylerine bakıldığında, babaların annelere oranla daha çok eğitim aldıkları görülmesine rağmen yinede üniversite mezunu babaların yüzdesinin (33.3) düşük olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Araştırmaya katılan sporcuların ailelerinin aylık gelir seviyelerine bakıldığında %8.8 250 milyondan az ve %29.8'i 1 milyardan fazla gelire sahip olduğu görülmektedir (Tablo5). Sporcuların %89.5'inin gelirinin olmadığı ve yalnızca %1.7'si 350 milyondan fazla gelire sahip olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Araştırmaya katılan sporculardan tamamının herhangi bir işte ücret karşılığı çalışmadığı görülürken, bunun sporcuların tamamının öğrenci olması ve dolayısı ile antrenman ve okul dışında zamanlarının yeterli olmamasıdır (Tablo 7).

Araştırmaya katılan sporculardan %75.4'ü atletizm dışındaki uğraşlarının başarılarını olumlu yönde etkilediğini belirtirken, %24.6'sıda başarılarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir (Tablo 8).

Araştırmaya katılan sporculardan %91.2'sinin sponsorunun olmadığı görülmektedir. Katılımcılardan yalnızca %8.8'i yaşantıları boyunca en az bir kez sponsor sahibi olmuşlardır. Yürürlüğe giren son sponsorluk yasasına göre spora katkı sağlamak isteyen bir kurum veya kuruluşlar başarılı olan ferdi sporculara tam sponsor yada müsabaka döneminde sponsorluk yapabilmektedir. Sponsorluk ve reklam alınmasında ulusal ve uluslar arası federasyonların kuralları geçerlidir⁵ (Tablo 9).

Türkiye'de atletizm sporuna gösterilen ilginin seviyesi ile doğru orantılı olarak Türkiye'nin taşra adı altında bilinen illerinde atletizm sporu gelişmemekte olup sporcuların tamamına yakının bu branştan para kazanamamaktadır. Sporun temeli olarak kabul edilen atletizmin Türkiye'de diğer amatör sporlar içerisinde kendini sıyıramamakta olduğu söylenebilir. Her spor branşında olduğu gibi atletizmde de alt yapıya önem verilmesi gerekmektedir. Okullarda, kulüplerde ve üniversitelerde bu branşa önem verilerek yeniden yapılanması düşünülebilir. Sponsorların bu alana daha çok ilgi göstermesi ve medya kuruluşlarının profesyonel sporlar dışında atletizm branşı hakkında halka ve gençlere daha çok bilgi aktarımı yapması kanımızca uygun olabilir.

Kaynaklar

1. AÇIKADA, C., ERGEN, E.; Bilim ve Spor, **Büro-Tek Matbaacılık, Ankara, 1990**
2. BAĞIRGAN, T; A.B.T.D, sayı **36, s.3, Ankara ,1999**
3. BAKIR, M.; Bayan Voleybolcuların Spor Branşı Tercihlerinde Etkili Olan Sosyo-Ekonomik, Kültürel ve Kişisel Faktörler, **Türkiye Voleybol Federasyonu Yayınları, İstanbul, 2000**
4. ERGEN, E.; Ankara Amatör Spor Kulüplerinin Temel Sorunları Paneli, **Ankara, 3 Şubat 2003**
5. GSGM SPONSORLUK YÖNETMELİĞİ, **Resmi Gazete, 10.11.2004.**
6. KILCIGİL, E.; Elit Sporcularda Sosyal Çevrenin Spora Yönelmeye Etkisi, **5.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri, s. 148-149, 5-7 Kasım, Ankara, 1998**
7. KILCIGİL, E.; Sosyal Çevre-Spor İlişkileri (Teori Ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama), **Bağırhan Yayınevi, Ankara,1998**
8. PEKEL, A.; Sporcu Açısından Türkiye’de Atletizmin Problemleri Üzerine Bir Araştırma, **Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2003.**
9. **Bayanlar ve Erkekler Dünya Rekorları**, www.iaaf.org/statistic/records, 25 Mayıs 2003
10. **Türkiye’de Atletizm**, www.taf.org.tr/Türkiye'de Atletizm, 15 Mayıs 2003